

FORTELLE OM NÅTID OG FORTID

En fortelling kan ha to ulike perspektiv: nåtid og fortid. Perspektivet er nåtid hvis vi forteller om en situasjon som er aktuell nå. Hvis vi forteller om en situasjon som var aktuell tidligere, er perspektivet fortid. Spørsmålet er: når forteller vi hva som skjer, skjedde eller skal skje? Fortellingens perspektiv bestemmer hvilke verb-former vi må bruke. Vi ser på et eksempel:

Det er fredag morgen, og Lise forteller hva hun skal gjøre i dag:

I dag begynner jeg å jobbe klokka 8. Først leser jeg e-posten, og etterpå har vi et møte om det nye prosjektet. Jeg har skrevet en rapport til møtet. Etter møtet spiser vi lunsj. Mannen min sier at jeg må komme hjem tidlig i dag fordi vi skal reise på hytta. Derfor drar jeg hjem klokka 15.

Her forteller Lise om en aktuell situasjon: hva hun gjør i dag. Hun bruker tre former av verbene: presens (*begynner, leser, må komme ...*) om det hun gjør nå, presens perfektum (*har skrevet*) om fortida og futurum (*skal reise*) om framtida.

Nå hopper vi til mandag. Lise forteller en venn hva hun gjorde på fredag:

På fredag begynte jeg å jobbe klokka 8. Først leste jeg e-posten, og etterpå hadde vi et møte om det nye prosjektet. Jeg hadde skrevet en rapport til møtet. Etter møtet spiste vi lunsj. Mannen min sa at jeg måtte komme hjem tidlig fordi vi skulle reise på hytta. Derfor dro jeg hjem klokka 15.

I dette eksempelet forteller Lise om en situasjon som ikke aktuell når hun forteller om den. Dette skjedde på fredag, men hun forteller det på mandag. Derfor må hun bruke andre former av verbene. Hun bruker preteritum (*begynte, leste, måtte komme ...*) i stedet for presens og preteritum perfektum (*hadde skrevet*) i stedet for presens perfektum. Reisen til hytta var framtid på fredag, men er fortid nå. Derfor bruker hun preteritum av modal verbet: *skulle reise*.

Tabellen på neste side viser forskjellene mellom nåtids-perspektiv og fortids-perspektiv.

Forteller om nåtid	Forteller om fortid
Jeg begynner på jobb klokka 8.	Jeg begynte på jobb klokka 8.
Jeg har skrevet en rapport.	Jeg hadde skrevet en rapport.
Jeg skal reise på hytta.	Jeg skulle reise på hytta.

Referat i fortid

I det første eksempelet over om Lise sier hun: «Mannen min *sier* at jeg *må* komme hjem tidlig.» Etterpå forteller hun det samme i fortid. Da sier hun: «Mannen min *sa* at jeg *måtte* komme hjem tidlig.» I disse eksemplene må verbene *si* og *måtte* være i samme form.

Verb som *sier*, *forteller*, *tror*, *synes*, *mener*, *tenker* og *spør* introduserer et referat av noe en person sier eller tenker. Når disse verbene er i presens eller presens perfektum, må verbene i referatet være i presens. Hvis verbene som introduserer referatet er i preteritum eller preteritum perfektum, må vi bruke preteritum i referatet.

Han sier at han er glad.

Han sa at han var glad.

De spør om vi er hjemme.

De spurte om vi var hjemme.

Jeg tror at du er hjemme fordi du er syk

Jeg trodde at du var hjemme fordi du var syk.

Hun har fortalt at hun liker ham.

Hun hadde fortalt at hun likte ham.